

O sile pojęcia prawdy

Mateusz Łelyk, Bartosz Wcisło

4 maja 2017

Nasze wystąpienie dotyczy formalnych teorii prawdy. Formalne teorie prawdy stanowią narzędzie do badania tego pojęcia; przede wszystkim do systematycznej analizy związków między różnymi tezami filozoficznymi na jego temat.

Badania, które zamierzamy omówić w naszym referacie, skupiają się na pytaniu, jakie cechy pojęcia prawdy sprawiają, że nabiera ono w ogóle jakiejś treści. Wyobraźmy sobie mianowicie, że w naszym języku występuje predykat " x jest zdaniem prawdziwym", o którym to predykanie wszakże nie zakładamy absolutnie nic. Intuicyjnie można przyjąć, że obecność takiego predykatu nic też nie wnosi do teorii, do której należy. Mimo że nominalnie jesteśmy w stanie orzekać o zdaniach, że są prawdziwe lub fałszywe, to z faktu takiego orzekania nic nie wynika. Możemy jednak żądać od predykatu prawdy, by spełniał coraz to bardziej złożone warunki ogólne, na przykład:

Jeśli $\phi \wedge \psi$ jest zdaniem prawdziwym, to ϕ jest prawdziwe i ψ jest prawdziwe.

Dodanie odpowiednio silnych zasad dotyczących predykatu prawdy sprawia, że jego obecność w języku przestaje być sprawą banalną, pozwala bowiem wyciągać wnioski dotyczące pojęć niezwiązanych w ogóle z dziedziną semantyki, lecz dotyczące na przykład liczb naturalnych.

Odkryty przez Alfreda Tarskiego fakt, że pewne naturalne własności pojęcia prawdy mogą prowadzić do niebanalnych konsekwencji stał się podstawą argumentu Jeffreya Ketlanda przeciwko deflacyjnej koncepcji prawdy, której przedstawiciele twierdzą, że pojęcie to jest "metafizycznie chude" (celowo pozostajemy tu przy niejasnym zwrocie, aby nie zniekształcić referowanego stanowiska). W ten sposób rozmaicie rozumiana banalność pojęcia prawdy (w logice określana mianem konserwatywności) stała się jednym z tematów poruszanych w ramach prac nad formalnymi teoriami prawdy.

W naszych badaniach staraliśmy się dokładniej ustalić, które własności pojęcia prawdy sprawiają, że staje się ono niebanalne. Innymi słowy, staramy się

ustalić, gdzie przebiega granica między silnymi a słabymi teoriami prawdy (rozróżnienie określone przez Alejo Enayata mianem „granicy Tarskiego”). W tym celu wprowadzamy kilka różnych pojęć siły i słabości, które mają rozgraniczać sytuacje, w których predykat prawdy jest obecny w teorii, choć w istocie nic do niej nie wnosi, od tych, w których jego obecność nie jest rzeczą banalną, a następnie ustalać, które kombinacje własności pojęcia prawdy czynią je silnym zgodnie z tymi rozmaitymi pojęciami.